

«ЯК ЗАПОБІГТИ РОЗВИТКУ ЕГОЇЗМУ, ЖОРСТОКОСТІ, АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ»

Мета. Привернути увагу батьків до архіважливої проблеми виховання в учнів людяності, благородства, милосердя, попередження проявів жорстокості, садизму, егоїзму.

Матеріал для виступу класного керівника.

"Ми, батьки, виховуємо дітей передусім красою своїх взаємин. Про це треба пам'ятати завжди". Цими словами видатного українського педагога В.О. Сухомлинського я хочу розпочати нашу розмову на тему надзвичайної важливості. І продовжую, теж цитуючи великого людинознавця: "Якби світ увесь час дивився в душу дитини ласкавими очима матері, якби все, що пізніше зустріне вона на своєму шляху, було таким добрим і лагідним, як добра мати, - у світі не було б ні горя, ні злочинів, ні трагедій..." Але у світі споконвіку існує не тільки добро, а й зло. І що характерно: "Щоб людина стала поганою, не треба докладати особливих зусиль, але зробити людину хорошою - о, це потребує страшенно тяжкої праці".

Кожен із вас, батьків, по-своєму будує своє родинне вогнище, має найважливішу справу свого життя, дбаючи головним чином про матеріальний достаток. А якщо запитати: задля чого? Майже сто відсотків відповість: "Заради дітей". І дехто настільки занурився в це "забезпечення дітям щасливого майбутнього", що самих дітей майже не помічає - "руки не доходять". А тим часом немає головнішої справи у житті, як виховати собі гідну зміну, людей, яким можна буде спокійно передати всі надбання - і матеріальні, і духовні.

У наш час - час наукових злетів, технічного прогресу, високих технологій - на жаль, не поменшало, а збільшилось зла, яке на кожному кроці чатує на юну душу. Як уберегти від цього зла своїх дітей? І чи всі ми однаково трактуємо, що таке зло, а що добро? Адже не секрет, що є себелюбці (і їх немало!), які не гребують ніякими засобами власного збагачення, і вони, свідомо чи несвідомо, виховують собі подібних. Але й чимало випадків, коли чесні, добропорядні люди через недогляд чи невміння пожинають сумні плоди власного виховання.

Зло багатолике. Зосередимо свою увагу на таких проявах його як егоїзм, душевна черствість, жорстокість та агресивність, які, на жаль, трапляються серед підлітків. Зароджуються вони здебільшого не у вік отрочтва, а значно швидше, коли дитина робить перші усвідомлені кроки в житті. Жорстокість, садизм підлітка - це вже квіточки, а коріння - у дитинстві. До речі, ми часто випускаємо з уваги те, що діти надзвичайно спостережливі. Кожне слово матері й батька, їхнє ставлення до дитини, до своїх батьків та родичів, до сусідів і взагалі до людей, до тварин і рослин - усе фіксує допитливий дитячий розум, за прикладом найближчих, люблячих батьків дає свою оцінку всякому вчинку...

Інколи можна спостерігати приблизно таку картину. Молоді батьки гуляють зі своїм синочком. У руках дитини іграшка - автомат. Хлопчик захоплено "розстрілює" всіх і все навколо. Літній чоловік зауважує: "Не можна стріляти в людей, у пташок..." Це викликає обурення в батьків: "І чого приставати до дитини? Воно ж мале, грається собі." І під час цієї "невинної гри" дитина зафіксовує: дядя поганий, бо "пристає" до неї, стріляти в людей, пташок і т. п. можна. Скажіть, що доброго виховує така гра?

Наведемо ще одну ситуацію, описану в одному з творів В.О. Сухомлинського.

Біля відчиненого вікна сидить молода мати. На її обличчі - щаслива посмішка. З дверей будинку вийшов у двір і стоїть на зеленому моріжку її син. Який він гарний, який розумний! Підійшли до її Віті два хлопчики—Боря і Коля. Вони такі ж хлопчики, як і Вітя. Але, думає Вітіна мама, далеко їм до її сина: Віта і розумніший, і дотепніший, і натура в нього яскрава, самобутня. А однолітки його якісь сіренькі... Дивиться мама на дітей, усміхається. Ось вони засперечалися, махають руками, як півники. Раптом Вітя стиснув кулачок і вдарив Колю. Коля відступив і дивиться здивовано на Вітю.

Мама заплющила очі... Нічого страшного немає, думає вона. Це не бійка, а забава. Та якщо вже і вдарив Вітя Колю - значить син правий, він ніколи не буває неправий.

Мати розплющила очі і побачила: Боря стиснув кулачок і вдарив Вітю. І в ту саму мить Віта Голосно заплакав. З жаху Вітіна мама широко розплющила очі. Вона вибігла у двір, закричала: "Що ж ти знущаєшся над беззахисною дитиною? Як тобі не соромно! Ти ж бачиш, що він скромний і беззахисний".

Вона підбігла до дітей, взяла сина за руку. Плачучи, він пригорнувся до неї...

На лаві сидів сивий дідусь. Він тихо промовив: "Любов зі заплющеними очима—теж саме, що й ненависть".

Поміркуймо над думками і вчинками матері і над словами дідуса. Подібних прикладів з літератури чи з життя можна навести чимало.

У деяких сім'ях немає належної поваги до старших, батьки в присутності дітей грубо розмовляють з бабусею чи дідусем: мовляв, не встрявайте, не ваша справа, ви своє віджили і т. п.; інші не приховують свого зверхнього ставлення до сусідів, яких вважають людьми "нижчого сорту"; ще інші колошматять чужу тварину чи птицю, яка опинилася на їхньому подвір'ї або в городі... А потім, спостерігаючи за агресивністю свого сина чи доньки, дивуються: "І звідки це в нього?" А скільки сімей потерпають через схильність батьків до алкоголю! Батько п'яниця - в сім'ї горе. Страждає мати, страждають діти. Це нерідко приводить дітей до озлоблення. У своєму озлобленні вони завдають страждань іншим і мають від цього якесь задоволення. Ось ще один з прикладів. У восьмикласника Віталія батьки - алкоголіки. До школи він приходить рідко, брудний, неохайний, через що діти його стороняться. Це викликає в хлопця злобу на всіх, хто щасливіший за нього, кого люблять, з ким хочуть товаришувати. Віталій грубіянить, не слухає вчителів, б'є однокласників. Хлопчик ображений на весь світ за своє обкрадене дитинство. Іноді він говорить, що повіситься - все одно він нікому не потрібний. І ніхто з батьків

однокласників хлопчика не бажає втрутитись у життя сім'ї, захистити дитину, щоправда, "захищають" від нього своїх чад, застерігаючи, щоб "не водилися з цим хуліганом". Та чи захищають вони цим своїх дітей від егоїзму, черствості, душевної сліпоті? Питання риторичне.

Якою б ідеальною не була атмосфера в вашій сім'ї, дитина все ж зазнає впливу вулиці. І не намагайтеся створити навколо своєї дитини обстановку стерильності - все одно у вас нічого не вийде. Інша річ - формувати в дитини розуміння добра і зла, утверджувати в її душі сили, здатні протистояти злу. Не присипляти її, а відкривати очі на світ, формувати юне серце так, щоб людина з дитячих років була несприйнятлива до зла. Щоб, цінуючи свою честь і гідність, вона була непримиренною і нетерпимою до людей злих, безсердечних, байдужих.

У підлітковому віці в дітей відбувається інтенсивний фізичний розвиток, з'являється сила, від якої, як кажуть, "сверблять руки". Дуже важливо у моральному вихованні, щоб ця сила знайшла благородне застосування. Там, де про це забувають, з'являється вражаюче нас дрімуче невігластво: підліток біжить і з розгону ламає деревце, підліток кривдить малюка, а малюк, виростаючи в обстановці "боротьби за існування", не знаючи ласки, сам стає злим, безсердечним...

Виховуйте у своїх хлопчиків і дівчаток ніжність і чуйність. На думку В.О. Сухомлинського, чим сильнішою стає людина, тим необхідніша їй ніжність: "Сила, помножена на ніжність, - тільки внаслідок цієї дії виходить людське благородство. Благородство не може бути слабким, його обов'язок не тільки захоплюватись красою, але й творити, захищати її".

Чудовий, "всесильний і тонкий інструмент" виховання - слово. Використовуйте його. Знаходьте час поговорити зі своєю дитиною, як з рівною, розвивайте в неї почуття гідності, словом і ділом формуйте переконання в тому, що є гідним людини, а що негідним, що можна, а чого не можна.

Говоріть зі своїми дітьми про самовиховання. Хай вони постійно зважують два слова: "хочу" і "можна", хай учаться перемагати хвилові бажання в ім'я вищого, важливішого. Щоб ви не боялися підлітка: вийде за поріг - чи не потрапить у біду, зустрівшись з лихою компанією? "Утверджуйте в юній душі імунітет проти зла, щоб зустріч із ним на життєвому шляху не калічила, а духовно загартовувала її". Як утверджувати? І словом, і ділом, і особистим прикладом. Починайте з того, щоб у вашій сім'ї все було гаразд. В. Сухомлинський вивчив матеріали слідства по 460 кримінальних справах і виявив: "У кожній сім'ї, яка давала суспільству правопорушника чи злочинця, щось було негаразд. Інколи батьки самі по собі були людьми й непоганими, але не знали, чим живуть їх діти".

Отже, шановні батьки, потрібна постійна увага до вашого сина чи дочки, які в нього чи в неї інтереси, потреби, що їх хвилює?

Жан Жак Руссо писав, що вірний спосіб зіпсувати людину - це дати їй усе і не вимагати від неї нічого: "Тоді тиран буде до ваших послуг". Однією з істин педагогічної

мудрості, що сягає своїм корінням у багатовіковий досвід народу, є положення: чим більше людині дається, тим більше з неї треба питати. "Люби, як душу, труси, як грушу" - мовить народне прислів'я. Розумійте його не в буквальному розумінні. Фізична розправа, насильство, як уже мовилось, викликає страх, озлоблення. Йдеться про розумне поєднання батьківської й материнської любові, ласки з вимогливістю, виховання у підлітка відповідальності за свої вчинки.

Хороші діти - найбільше щастя, найбільша винагорода за все, що зробила людина за своє життя. Погані діти - батьківське горе. Не шкодуйте часу для творення найбільшої цінності у вашому житті. Зараз ви молоді, сильні, дужі, у вашому житті - літо. А за ним прийде осінь. І зима. Хай же вона буде у вас погідною, освітленою любов'ю ваших дітей і онуків, заслуженою повагою людей, усвідомленням чесно виконаного обов'язку перед Богом і людьми.

Тест "Які ви батьки?"

Вам необхідно вибрати одну з трьох відповідей:

- А. Можу і завжди так роблю.
- Б. Можу, але не завжди так роблю.
- В. Не можу.

Чи можете ви:

1. У будь-який момент залишити свої справи і зайнятися дитиною?
2. Порадитись з дитиною, незважаючи на її вік?
3. Зізнатись дитині у помилці, яку ви допустили у ставленні до неї?
4. Вибачитись перед дитиною в разі своєї неправоти?
5. Стримати себе, якщо вчинок дитини роздратував вас?
6. Поставити себе на місце дитини?
7. Повірити, хоча б на хвилинку, що ви добра фея?
8. Розповісти дитині про повчальний випадок зі свого дитинства, який показує вас у невідгідному світлі?
9. Завжди стримуватись від слів, здатних боляче вразити дитину?
10. Пообіцяти дитині, що виконаєте її бажання за хорошу поведінку?
11. Надати один день, коли б вона робила б усе, що їй заманеться і поводи́ла б себе так, як хоче, а ви ні в що не втручатиметесь ?
12. Не відреагувати, коли ваша дитина вдарила, грубо штовхнула або просто незаслужено образила іншу дитину?
13. Встояти проти дитячих прохань і сліз, якщо впевнені, що це-примха, скороминуча забаганка?

Аналіз результатів

Відповідь "А" оцінюється в 3 бали, відповідь "Б" - в 2 бали, відповідь "В" - 1 бал.

Якщо ви набрали *від 30-39 балів*, це означає, що дитина - найбільша цінність у вашому житті, ви прагнете не тільки зрозуміти, а й пізнати її, дотримуетесь найпрогресивніших принципів виховання і постійної лінії.

Інакше кажучи, ви дієте правильно і можете сподіватися на добрі результати.

Сума від *16 до 30 балів*: піклування про дитину для вас питання першорядне. Ви маєте здібності вихователя, але не завжди застосовуєте їх послідовно і цілеспрямовано. Часом ви занадто суворі, в інших випадках-надміру м'які, крім того ви схильні до компромісів, котрі послаблюють виховний ефект. Вам слід серйозно замислитись над вихованням дитини.

Менше, ніж 16 балів, свідчить про те, що перед вами постали серйозні проблеми стосовно виховання дитини. Вам бракує або знань, або бажання і прагнення виховати дитину, як особистість можливо і того, і другого. Бажано порадитись із спеціалістами-педагогами та психологами, ознайомитись з літературою з питань сімейного виховання.

Не забувайте, що формування особистості дитини - дуже складний і відповідальний процес. Ось чому успішне виконання батьківського обов'язку приносить людям найвище моральне задоволення.